

Dijkhuis, 13 november 2022

ds. Johan Meijer

gelezen: Lucas 20: 27-38

titel: Want Hij is een God van levenden

overdenking

*Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

'Er zijn nog zoveel psalmen in mijn hoofd', zei ze. Borduren ging niet meer, tekenen met verstijfde vingers gaat ook niet, en zelfs lezen werd te veel. Maar die psalmen bleven in haar en om haar heen. Zij bewaarde als Maria de woorden ervan in het hart. Zo kon zij accepteren nog altijd te leven en naar mooie bloemen te kijken. Een voor de hand liggende vraag: 'Welke psalmen speciaal?' Dan stonden meestal toch die regels uit psalm 107 bovenaan, over Gods goedheid die ons staande houdt zolang de wereld staat en over de lofzang die wij op onze beurt gaande moeten houden voor God die leven laat. Maar toen ook dat laatste ten einde ging lopen, verschoof toch het accent. Via het hete moerbeidal van Psalm 84 (waar een milde regen van Godswege de pelgrims tot zegen strekt), op weg naar de altaren van God (die na kortstondig ongeneugt ons eindeloos verheugt), liep ook zij dan toch ten slotte door dat 'dal van de schaduw des doods' van Psalm 23. Zij vreesde geen kwaad, ook omdat er geen kwaad in haarzelf was. Zo schrijft op zijn unieke en ontroerende wijze Niek Schuman over het aardse einde van zijn moeder.

Een oude vrouw, haar lange leven is voltooid, haar dagen zijn ten einde, de tijd van haar aardse leven is vol gemaakt. En zo sterft zij in vrede en legt zij haar ziel in handen van haar God, haar levensadem keert terug naar Hem die zelf de levensadem is voor alles wat adem heeft. In Hem leeft zij, ook nu zij is gestorven, in Hem leeft zij voort nu zij de grens van de tijd is overgestoken. Een mensenkind, rusten mag haar leven in de trouw van haar God, wachten mag het op de zomer van de oogst.

In deze novemberweken, die wij in de kerk de voleindingstijd noemen, komen verschillende thema's op ons af die te maken hebben met het einde van de tijd, met de vol-einding, als einde-lijk God zal zijn Alles in allen. De evangelielezing van deze zondag confronteert ons met de vraag of en zo ja hoe er leven na dit leven is.

Het is een vraag van Sadduceeën aan Jezus. Sadduceeën waren een vooraanstaande joodse groep van priesters en mensen uit het volk, die zeiden dat ze afstamden van de priester Sadok, een priester die in de boeken Samuël, Koningen en Kronieken voorkomt. De *Sadoukaïoon*, de Sadduceeën geloofden niet in de opstanding van de gestorven mens. De Farizeeën waren het op dit punt niet met de Sadduceeën eens. Farizeeën geloofden wél dat de mens na de dood verrijzen zou.

Wat in de tijd van Jezus heel gebruikelijk was, was om zo'n onderwerp dan met elkaar te bediscussiëren. Wij Nederlanders denken dan meteen dat het om ruzie en scheuring gaat, maar dat zegt vooral iets over onze oernederlandse mentaliteit om bij een gering verschil van inzicht al te scheuren en om andersdenkenden meteen als vijanden te zien. Het joodse geloof in de dagen van Jezus kende veel meer ruimte voor verschillende geloofsopvattingen. Wij zeggen dat wij in onze tijd in een pluriforme samenleving leven, waarin zoveel verschillende meningen naast elkaar kunnen en mogen leven, maar vaak is dat toch een schijntolerantie uit angst om vooral de confrontatie maar niet aan te hoeven. In de eerste eeuw, de eeuw van Jezus, ging men de confrontatie wel aan over wezenlijke geloofsthema's. En dat

hoefde niet meteen tot grote conflicten te leiden, of tot scheuringen. De discussie vond plaats volgens de eerste betekenis van dat woord: gedachtenwisseling.

De Sadduceeën willen met Jezus van gedachten wisselen over de opstanding van doden. Zij leggen Jezus een kwestie voor waarover zij zijn mening willen weten. Zij zeggen: *Meester, Mozes heeft ons het volgende voorgeschreven: als een gehuwde man sterft zonder dat zijn vrouw kinderen heeft gebaard, moet zijn broer met die vrouw trouwen en nakomelingen verwekken voor zijn broer.* De Sadduceeën doelen hiermee op de zogeheten wet van het leviraatshuwelijk. In het vijfde boek van de Thora, in Deuteronomium, om precies te zijn in hoofdstuk 25, de verzen 5 en 6 staat:

'5 Wanneer twee broers bij elkaar wonen en een van hen sterft zonder dat hij een zoon heeft, dan mag zijn weduwe niet de vrouw worden van iemand buiten de familie. Haar zwager moet met haar slapen; hij moet haar tot vrouw nemen en de zwagerplicht tegenover haar vervullen. 6 De eerste zoon die zij baart geldt dan als zoon van zijn gestorven broer, opdat diens naam onder het volk van Israël zal voortleven.

Goed, Jezus, ook u erkent de Thora als wet van God en u stemt ook in met deze bepaling. Maar vertelt u ons nu eens: hoe zou het nu gaan als de vrouw niet één man verliest, maar zeven broers op rij verliest aan de dood. De wet van Mozes schrijft voor dat er een jongere broer met de weduwe moet trouwen als er een oudere broer is gestorven. Ze kan met 7 broers op rij getrouwd zijn geweest. Maar van wie is ze dan de vrouw bij de opstanding?

Misschien denkt u nu: wat een rare en absurde vraag van de Sadduceeën en wat een oninteressant gemuggenzift, wat een extreem voorbeeld. Toch staat deze vraag minder ver van onze eigen traditie af dan wij denken. Onze reformatorische traditie kon en kan er her en der er ook wat van als het ging of gaat om het stellen van ingewikkelde en soms erg vergezochte vragen. Om ingewikkelde theologische vragen over het hoe en wat met leven na dit leven zijn scheuringen en strijden ontstaan, die gewone gelovigen ver boven de pet gingen, maar die tot hete twisten leidden. Zo absurd zijn de Sadduceeën dus ook weer niet.

De Sadduceeën geloofden de Thora op de letter nauwkeurig. Nu is het zo dat de vijf boeken van Mozes niet heel direct spreken over een leven na dit leven. Het spreken over een hiernamaals, over voortleven na dit leven kwam meer uit de Griekse filosofie dan uit de joodse traditie. Om nu bij de letter van de Thora te blijven, zeiden de Sadduceeën: er is geen leven na het aardse leven. Maar Jezus gelooft daar wél in. Hij spreekt over een komende wereld en over een opstanding van de doden. En als Hij daar over spreekt maakt hij onderscheid tussen dit leven, het aardse leven en dát leven, het opstandingsleven. In dát leven, zo zegt Hij, trouwen mensen met elkaar, gaan ze menselijke relaties met elkaar aan. In dát leven gelden de menselijke verhoudingen, het huwelijk, het gezin, familiebanden, vriendschappen, je intermenselijke verhoudingen. Maar in de komende wereld wordt er niet getrouwd, daar gaan mensen niet de relaties aan die ze in het aardse leven aangaan. In déze wereld kun je sterven, dat hoort bij het aarde leven. Maar in de komende wereld sterven mensen niet, ze zijn als engelen, ze zijn kinderen van God. Met andere woorden: mensen zijn niet meer van andere mensen afhankelijk, ze zijn kinderen van

God, dat wil zeggen: ze zijn in het licht, ze zijn vrij van alle bindingen, en zij leven, ze zijn één en al leven! En God is hun God!

Jezus vertelt de Sadduceeën dat in de Thora van Mozes, waarop zij zich beroepen, dat daar volgens Hém juist wel een aanwijzing staat dat er een opstanding is, een leven verder dan de grens van aards leven. Jezus verwijst naar het verhaal van het brandende braambos in Exodus 3, waarbij God zich aan Mozes openbaart, als Hij zegt:

*Mozes! Mozes!
En die zegt: hier ben ik.
Hij zegt: treedt niet nader hierheen;
trek je schoenen van je voeten
want de plaats waarop jij nu staat,
heilige rode grond is dat!
En Hij zegt:
ik ben de God van je vader,
God van Abraham,
God van Isaak
en God van Jacob.*

Jezus zegt: déze God is geen God van doden, maar van lévenden, want voor Hem zijn allen in leven!

Ik moet u eerlijk zeggen gemeente, dat ik dit een heel mooie, een heel troostrijke en waardevolle gedachte vind, hoewel ik het bijna onmogelijk vind om uit te leggen waarom ik dat vind.

Zoals u misschien weet is mijn vader overleden toen ik nog jong was, twaalf jaar was ik toen dat gebeurde, net een paar maand op de middelbare school. Lange tijd heb ik gehoopt en verlangd dat ik mijn vader weer zou zien, dat ik hem wéér zou zien, soms droomde ik er van, dat hij er weer was, dat we weer met elkaar konden praten, dat hij weer mijn vader was, met wijze raad of gewoon dat we het gezellig hadden. Als je uit zo'n droom wakker wordt en je weet dat het in het echt nooit meer zo zal zijn, is de pijn erg groot. Dat herkent u, dat herken jij misschien wel, als je een geliefde hebt verloren, dat je intens hoopt dat hij, dat zij er nog even is, maar dat je tegelijkertijd weet dat het afscheid toch definitief is. *Hoe moeten zij leven die hun geliefden hebben verloren?* dichte Huub Oosterhuis heel treffend. Hoe moet je leven als kind zonder een ouder? Hoe moet je leven als je je echtgenoot hebt verloren? Hoe moet je nog leven als je je kind naar het graf hebt gedragen?

Wij kunnen leven, zo leert het evangelie ons vandaag, als wij kunnen geloven dat onze geliefden niet dood zijn voor God. Wij kunnen leven als wij kunnen geloven dat onze gestorven dierbaren leven bij God.

Ik zal heel eerlijk tegen u zijn. Toen ik de tekst voor vandaag aan het begin van de week zag, dacht ik: hoe moet ik hier een overtuigende, geloofwaardige preek over maken? Hoe kan ik uitleggen wat niet uit te leggen is? Hoe kan ik aannemelijk maken dat onze gestorvenen leven bij God? Hoe kan ik verkondigen dat God écht een God van levenden is?

Ik kán het niet uitleggen. Ik kán het niet aannemelijk maken, althans niet met rederingen, niet met ratio. En toch kan ik het wel verkondigen, omdat ik het geloof, omdat ik het geloof dat God, de ENE, de AANWEZIGE, de EEUWIGE, een God van levenden is en niet van doden.

Ik geloof dat hij de God is van mijn vader. Ook nu mijn vader niet meer mijn vader is, is mijn vader wél een kind van God! God is de God van uw vrouw. Ook nu uw vrouw niet meer uw vrouw is, is zij wel een kind van God! God is de God van je kind. Ook nu je kind niet meer bij jou is, is het wel bij God, een kind van God. Want bij God léven zij, ook al zijn zij op aarde gestorven. Wie niet meer leeft op aarde, leeft nog wel voor God.

En zo is God geen God van doden, maar Hij is de God van levenden, de God van mijn grootmoeder, en mijn overgrootvader, en zo voort is de God van Jakob, van Isaak, van Abraham...

*De mensen van voorbij
zij worden niet vergeten.
De mensen van voorbij
zijn in een ander weten.
Bij God mogen ze wonen,
daar waar geen pijn kan komen.
De mensen van voorbij
zijn in het licht, zijn vrij.*

En voor ons, hier nog, hier op aarde, hier waar de pijn nog wel is, hier waar nog bommen ontploffen en branden worden gesticht in moskeeën, synagogen en kerken, hier waar nog ziektes uitbreken en mensen elkaar haten, hier waar je je onveilig voelt, voor ons in het hier, in het aardse nu, mag gelden wat gold voor die oude vrouw in haar laatste einde: *Zelfs al ga ik door een dal van diepe duisternis, ik vrees geen kwaad, want Gij zijt bij mij! Uw stok en uw staf die vertroosten mij. Gij richt voor mij een dis aan, voor de ogen van wie mij benauwen, mijn beker vloeit over.*

Amen